

CONTEMPORANUL
Revistă științifică și literară
iese de două ori pe lună,
redactor *Ioan Nădejde*.

No. 14 an. III.

Iași 1884.

Privim ca abonați pe D-ții ce vor bine vroi a primi
două numere unul după altul.

Mormîntul de la Conțești.

BCU Cluj / Central University Library Cluj (Urmare)

„De fie-care parte un centaur purtînd pe umăr o oală, își razimă picioarele de dinainte pe buza gurei. Umărul vasului, pe care stau picioarele de din dărăt, reprezintă în relief o vînătoare de fieare selbatece, precum este descrisă și în relațiunea lui Săulescu; de o parte, doi vînători în costum antic și trei cîni gonesc un porc mistreț; de cealaltă, alți doi vînători, din cari unul cu glugă, *cucullus*, pe cap, tind lațuri unui cerb și unei ciute.

„Pe pîntecele vasului se vede, printre brazi sau cipariși, o bătălie între patru amazoane, din cari trei sînt încălecate pe cai cu bogate podoabe și port satire, *bipenne*, în mîni, și între patru ostași greci cu coifuri, cu hlamide și armați cu pale și cu sulii.

„Pe fund sau în prejurul scaunului rotund, care ie ornat cu perle, sînt trei Nereide, șezînd pe monștri marini, adecă un țap, o panteră și un cal, toate cu coade de balaur: iele țin în mîni vâluri îmfiate de vînt.

„*Koehne* în *Memoires de la société Archéologique de*

St. Petersburg, t. I, pl. II, a publicat o parte din aceste reliefuli; în marele op asupra Antichităților Bosphorului Cimmeric, tab. XL—XLII, iele sint reproduse cu de a mă-runtul.

„Aceste trei vase încă existente din tesaurul de la la Conțești, în care, precum am zis, se recunoaște lucrarea greco-romană, prezintă multă analogie cu piesele de orfăurărie ce s'au găsit în mormintele greco-scitice din Crimeea și din Rusia meridională. Existența boltei de la Conțești și a celorlalte obiecte de aur, armături și vase, precum și secriul de lemn ornamentat, stofele decorate cu poleituri, corona cu pietre scumpe, scheletul calului cu podoabe de aur, în fine chiar și scenele lucrate în basrelief pe vase, toate acestea își au semenele lor în bogatele morminte descoperite pe malurile septentronale ale Mărei-Negre și mai cu samă în movila Kul-Oba de la Kerci, în curhanul (gorganul) Certamlic de lângă târgul Nicopole pe Nipru, și în tesaurul aflat acum vre-o șese ani la Hohlac, lângă Novo-Cerkask, în țara Cazacilor de Don. (Vezi. Antiquit. du Bosphore Cimmeric t. I, introduction; un articol în limba rusă de D-nul *Zubelin*, în *Drevnosti*, publicațiune a Societății Arheologice din Moscva, t. I, p. 71;— *Comptes-rendus de la Commission impériale d'Archéologie de St. Petersburg pour l'année 1864.*)

„Toate aceste comori funerarii, în cari metalurile prețioase și pietrele scumpe abundau au îmfațșat un curios amestec de obiecte datorite celei mai fine arte greco-romane, cu bogate unelte și podoabe de un uz și de un stil, sau barbare sau orientale, cărora, în lipsă de un termen mai bine apropiat, li s'a zis *scitice*. O însoțire cam analogă cu acelea se recunoaște și în splendidele rămășițe ale tesaurului de la Pietroasa care împodobesc muzeul nostru național din București. Totul mă face dară a crede, deși n'am putut vedea de cit o tava și două vase de o lucrare greco-romană, din cele ce ierau în bolta de la Conțești, înse celelalte obiecte ce se aflau într'insa, și mai ales armăturile și ornamentele de aur masiv, trebuie

să se fi resimțit de acele influinți de stil în forma și în subiectele figurate, cari sînt străine de arta pur elenică și cari s'au întîlnit până acuma în toate sumptuoasele morminte din țerile odinioară barbare ce stau situate la nord vestul Europei și în cîmpiile Asiei nordice și apusene.

„Despre bogatele morminte ce popoarele antice din acele părți ale continentului nostru consacrau și edificau regilor și șefilor lor, ne vorbesc mulți din scriitorii vechi. Erodote cel di'ntăiu, care povestește atîtea minuni despre abundența de aur de care se bucurau Gerhii, Arimaspii și Sciti, ne arată (bib. IV, 71) cum la moartea regilor Sciti, li se făcea o groapă în care se depuneau, cu cadavrul mortului, acela al soției sale favorite, ale servitorilor și al calului său, precum și tot felul de ornamente și de vase de aur; apoi deasupra groapei, poporul ridică o movilă. Aceste uzuri ne sînt amintite încă de Lucian (περί πένθους, 14) de Serviu (comentarii la Virgi i Aeneid. V. 95) și de alții.“

Mai departe ar ajunge autorul la închiere că mormîntul ar putea fi din vremea pe cînd domneau Agatirzii în Transilvania și prin urmare că mortul bogat ar putea fi un Agatirs. Mai amintește înse că obiceiul de a se îngropa cu calul și cu armele, etc. se află încă multă vreme în Germania, Scandiviea și la Francii așezați în Galiea. Lucrarea vaselor descrise ar arăta că au fost făcute foarte de demult prin veacul al doilea după Hristos, arată că de Agatirs nu poate fi vorba, căci pe atunci adecă pe la vremea cuceririi Daciei de Romani nu se mai pomenește de dinșii. Cu drept cuvînt zice prin urmare Dl. Odobescu, fără să se atingă de nașea mortului, că de pe faptele cunoscute atunci cînd a făcut raportul urmă numai că mormîntul nu putea fi mai vechiu de cît veacurile di'ntăiu ale imperiului roman.

Chiar de pe atunci se știe și D. Odobescu pomenește că la Conțești s'a aflat și o bucată de hîrtie de bumbac cu inscripți, acea inscripție a dăruit'o mai pe urmă Academiei Dl. Dimitrie Sturza, descifrarea ieî arătase lu-

cruri neașteptate în privința vristei mormintului de la Coțești și tot o dată a dat o lecție arheologilor.

În Istoria Arheologiei partea I-ia, 1877, D. Odobescu vorbește din nou despre timpul cînd a fost îngropat regele de la Coțești și folosîndu-se de inscripția ce se păstră la Dl. D. Sturza, dovedește că mormintul datează din veacul al trei-spre-zecelea după Hristos și că cel îngropat a fost vre un cap de ai Tătarilor.

Hîrtia ieră de bumbac (lungă de 7 decimetri și lăță de doi), văpsită negru și scrisă pe patru rînduri cu litere albe (se vede că în senzul lungimei). D. Odobescu a cunoscut că literele sînt tibetane, de acele ce samănă foarte mult cu cele *davanagari*, cu cari se scriea limba sanscrită. Căutînd prin publicațiunile nouă a găsit inscripția de pe hîrtia de la Coțești în fruntea sau ca titlul unui tractat liturgic al religiei budhiste, scris în limba tibetană. Arată că Tibetul a început a fi centrul oficial al Budhismului, de prin veacul al șeptelea în coace, că s'au scris cărți mai întăiu în limba sancrită, apoi s'au tălmăcit în cea tibetană cu litere imitate după *davanagari*. De la Gengis-khan în coace au primit Budhismul popoarele mongolice, Kubilai-khan l'a recunoscut ca religie de stat și a adus preoți tibetani pent u a învăță poporul, deși cărțile s'au tălmăcit în limba mongolă, totu-și multă vreme cea tibetană a ramas limba beserecei ca cea latinească la popoarele catolice.

Inscripția de la Coțești ieste titlul unei prescurtări a învățăturilor budhiste. Acea prescurtare ie cunoscută sub numele de *tăitoriu de diamante* sau *Dorge-ciodpu*. Înțelesul inscripției ieste următoriu:

„Veneratul tratat liturgic din care se învață doctrina tăitoriuului de diamante, carele a ajuns mai pre sus de știința supremă.

„Înnalt cu respect rugăciunile mele cătră toate manifestățiunile lui Budha și cătră toți sfinții budhiști.“

Aceste fapte și faptul cunoscut al năvălirei Tătarilor fac pe Dl. Odobescu să admită că la Coțești s'a aflat

mormîntul unui șef tatar, care va fi murit pe malurile Prutului în timpul năvălirilor mongolice. Tot în istoria Arheologiei pe lângă amănunțele date până aici mai spune că pe timpul lui Petru cel Mare al Rusiei niște soldați ruși au găsit, la 1721, în niște bolți clădite sub pământ, mai multe cărți scrise cu litere albe și aurite, pe lungi fâșii de hîrtie neagră de bumbac; cîte-va din acestea au ajuns până la Petersburg și din porunca împăratului au fost trimise Academiei din Paris—Fourmont, specialist în asemenea lucruri, cunoscî că literele erau tibetane; înse voind a se arăta mai cunoscătoriu de citiera se încercă a traduce scrisorile... se înțelege înse că fără vre un temei.— Și mormintele din țara Calmucilor ca și cel din județul Dorohoîului sînt de bună samă tătarești.

Din cele spuse vedem mai întă ũ că numai după stilul vaselor aflate în mormînt ori cine ar fi fost în drept să creadă că sînt din veacul al doilea sau al treilea după Hristos; dar ar fi greșit uîtînd că vasele și alte podoabe de metale scumpe pot fi păstrate miî de ani și că altă ce-vă însamnă timpul cînd au fost lucrate vasele și altul cel cînd au fost îngropate. Dacă mormîntul n'ar fi fost prădat și odoarele di'nt'r'insul împrăștiete în toate părțile, firește că s'ar fi aflat și arme sau vase, etc. de pe care s'ar fi cunoscut că nu sînt din veacul al treilea ca vasele păstrate cari se vede că ajunsese în mînele Tătarilor ca pradă de război. Tot o dată dacă mormîntul ar fi fost cercetat de oameni în stare de a înțelege, ar fi putut sluji ca model pentru a hotări vrista și chiar felul altor morminte tătarești în cari nu s'ar fi aflat inscripții și cari ar fi putut fi luate drept scitice, etc.

Din ce veac să fie graiul din manuscriptul de la Voroneț?

(sfârșit)

Până acuma am cercetat acele fenomene fonetice sau analogice a căroră ființă sau lipsă puteau face pe unii (de pildă pe dl. Bumbaș) să creadă că graiul din manuscript putea fi mai vechi de cât toate texturile ce aveam până acuma—și am văzut că nu se află nemic în manuscript care să ne silească a-l pune aiurea de cât în veacul al șese-spre-zecelea ori cel mult în jumătatea din urmă a veacului al cincî-spre-zecelea. Cîte-va fenomene, ca prefacerea grupelor *cl* și *gl* în *ch* și *gh*, a lui *e* după labiale în *ă* nu dau voie de a trece de la sfârșitul veacului al cincî-spre-zecelea; asemenea aprofundarea aproape desăvîrșită cu texturile mähăcene publicate de Dl. Hîjdău ne-ar sili să punem graiul în veacul al șese-spre-zecelea. Faptul că lipsește prefacerea analogică a lui *a* accentuată din înmulțitele în *i*, la substantivele femești, arată că se poate ca graiul din manuscriptul descoperit de Dl. profesor Crețu să fie mai vechi de cât cel de la Mähaciù, dar nu cu mult.

Sînt înse cîte-va fenomene cari au putut face pe unii să creadă că manuscriptul ar putea fi chiar de pe la începutul veacului al șapte-spre-zecelea. Și a nume ar putea aduce ca dovezi: forme ca *sînt*, *văzînd*, *împărăție*, etc, cari se află în manuscript și dovedesc că *i* se prefăcuse în *î* după *s*, *z*, *t*..., dar se știe că fenomenul acesta, deși se credea foarte nou și mai mult moldovenesc, iese cu toate acestea cunoscut în dialectul de la Crușova și prin urmare mai vechi de cât despărțirea celor cu prefacerea labialelor înainte de *i*, etc.... de Macedonenî, oricum mai vechi de cât veacul al cincî-spre-zecelea. Apoi chiar la nordul Dunărei găsim *Căpăținenî* în loc de *Căpăținenî* pe la 1546 într'un document de la Tirgoviște (Arh. ist.) iear *sînt* se află foarte des în Coresi pentru *sint* din *sentu*

(pers. III înm. de la prez. Ind. a verbului *a fi*) pe la 1577. Prin urmare nu ne vor împiedeca aceste forme cu *i* din *i* după *s*, *ș*, *t*, *z* a pune graiul în veacul al șese-sprezecelea.

Faptul că în manuscriptul de la Voroneț se află infinitivul scurtat, nu ne poate de asemenea a face să punem documentul în veacul al șese-sprezecelea; căci se cunosc asemenea infinitive atât la Macedonenii cît și în cele mai vechi texturi din veacul al șese-sprezecelea, de pildă în Coresi și în copiile de pe texturi de pe la 1550 publicate de Dl. Hîjdău.

Din cele arătate precum și din alte amărunte urmează că manuscriptul ne înfățișază un grai din veacul al șese-sprezecelea, poate chiar și ce-vă mai vechi; dar nici într'un caz timpul alcătuirii lui nu se poate presupune de cît cel mult pe la sfîrșitul veacului al cinci-sprezecelea.

Fenomenul cu *en* păstrat la cîte-va cuvinte nu l'am atins pentru că ar fi trebuit să mă ating de alte chestii spre a dovedi că formele *mente*, *cuvente*, etc. sînt remășiți dintr'un dialect stîns; dar ajunge să spunem că asemenea forme se află în Coresi, la popa Grigore de la Măhaciș și la alți scriitori din veacul al șese-sprezecelea și prin urmare nu ne pot învechi textul.

Cum că manuscriptul poate fi o copie, iese cu puțință și poate că hîrtia va dovedi din ce veac, dar noi am arătat aice dovezi scoase din limba manuscrisului și ast-feliu am hotărît vechimea. Dacă copietoriul va fi întinerit textul, nu putem noi să-l aflăm pe cel vechi și chiar dacă vor fi scăpat forme ca *cleamăse* din un text mai vechi nu se vede de ce ar trebui să ne scoborim în adîncimile veacului de mijloc.

Dl. Bumbac a greșit voind numai de cît să facă graiul din manuscript cu orî ce preț vechi de tot, adică de pe la 1000 după Hristos. Știu că ar fi de dorit să avem vre un text românesc de pe la 1000 orî de pe la 900, dar dacă nu avem — la ce să ne închipuim

aşa de la noi? Toate încercările D-sale vor fi zădarnice şi cu *sic nene Nădejde* pus de o mulţime de ori nu va putea împleni lipsa de cunoştinţi şi de metodă.

Aşteptînd publicarea textului, încheiî cercetarea mea în privinţa această şi văd că şi acuma ca şi la întăiea dată ajung tot la acelea-şi închieri.

I. *Nădejde.*

POEME ÎN PROZĂ

de *Ivan Thurghenief.*

Hulubii.

Şedeam pe virful unei coline priporoase; înaintea mi—semă—nînd cînd a unde aurii, cînd a argintii, se clătina şi lucea secara coaptă.

Dar peste aceste unde nu treceau chipurile nourilor; adiea un vîntişor cald şi greu: o furtună mare se apropiea.

În juru-mi părea soarele încă fierbinte şi apăsătoriu; dar acolo, dincolò de lanul de secară, nu t're departe, stătea un nour furtunos albastru-negru, ca un urieş bat, cuprinzînd jumătate din orizont.

Toate se ascundeau... toate se uscau la strălucirea prevestitoare de rele a celor de pe urmă raze ale soarelui. Nicăieri nu auzi, nu vezi vre-o păsere; până şi vrabia s'a ascuns.

Numai o ginganie singuratecă îndrăznea să facă zgomot lângă mine.

Ce suflare puternică bate în lanul de pelin! Mă uităi la trupul întunecos al uriaşului... şi groaza îmi cuprinse sufletul. Mai iute, mai iute! gîndeam ieu, răpede-te prin văzduh, şerpe de aur; rostogoleşte-te tunete! vină încoace, izbeşte în valuri jos nourii ce atîrnă, şi pune sfîrşit chinului îngrozitoriu.

De năprasnă scînteie ce-vă deschis, filfiînd pe întunecimea neîntreruptă a nourului; pare că ieră o basmă albă, ori un bulgăre de omăt. Un hulub alb zburase din sat într'acolò.

Zbură şi zbură tot înaintea, tot înaintea.... şi se pierdù dincolò de pădure.

Trecură cite-va clipele, tot domnea aceea-şi linişte înfricoşitoare.... Priveşte colò! Acuma două băsmăli luminează în faţa întunericului, două boţuri de omăt veneau înapoi: o păreche de hulubi se grăbesc spre casă zburînd alătura.

În sfîrşit zbură furtuna.

Ca greu mă întorsei a casă. — Vîntul de furtună urlă și bate cu furie ca turbat, vinează nouri roșieteci, atîrnați, semănînd a floci, pocnește, forfotește și vijie amestecat în preună, ploaiea curge în șiruri drepte, fulgere verzii orbesc ochii, ca tuurii se întrec tunetele, miros de pucioasă umple văzduhul . . .

Dar sub o streșină, pe margina unei borte, stă părechea de hulubi albi liniștită — cel care zburase după soț, și acel pe care îl adusesese și poate îl scăpase de la moarte.

Amîndoi își scuturau penele — și se apropieau unul de altul cu aripele . . .

Sînt fericiți! Și iew sînt fericit cînd îi privesc . . . deși-s singur . . . singur ca tot-deauna.

Mai 1879.

Sfinxul.

Gâlbiu cenușiu, sus mai moale, dedesupt mai întărit năsip scîntîtoriu . . . orî în cotrò privește ochiul năsip, năsip fără margini.

Și deasupra acestei pustii de năsip, deasupra acestei mări de pulbere moartă se ridică capul uriaș al sfinxului egiptean.

Ce vreau să spuie, aceste buze groase, îmfiate, nările nemiscate și resfrînte—și ochii, acești ochi lungi, pe jumătate adormiți și pe jumătate traji sub cele două arce ale sprincenelor ridicate?

Și *voiesc* să spuie ce-va! chiar spun — dar numai Edipus poate deslegă cimilitura și înțelege vorba lui fără de sunete.

De feliu! Și iew cunosc aceste trăsături . . . întrînsele nu mai iese nemică egiptean. Fruntea albă și puțin naltă, oasele obrazului scoase innainte, nasul scurt și drept, gura frumoasă și dinții albi, mustetele moi și barba creată — și ochii mici depărtați tare unul de altul . . . și pe cap pădurea de păr, despărțită prin cărare pe la mijloc . . .

Tu i-ști Karp, Sidor, Simon, țeran din Iaroslav, din Riasan, compatriotul meu, sînge rusesc! De cînd te-ai vîrit sub sfinx?

Orî voiea și tu să spui ce-vă? Da și tu iești — un sfinx.

Și ochii tăi — acești ochi fără culoare, dar adînci, și *icî* vorb-ș: . . . ! Și vorba *lor* iese fără de glas și ca o cimilitură.

Dar unde-î Edipul tău?

Negreșit nu-i de-ajuns să puie Murmoica în cap, pentru a se face Edipul tău, tu Sfinx rusesc!

Decemvrie 1878.

Dușmanul și prietenul

Un osîndit la închisoare pe viață scăpă de păzitori și a-
lergă, cît îi luau picioarele. . . . Gonașii îl urmăreau de aproape
Fugea din toate puterile. . . . cei ce-l prigoneau începeau
a remînea în urmă.

Atunci un riu cu maluri drepte îi opri fugă, un riu îngust
dar adînc. . . . Și nu știea să înnoate!

De la un mal la altul pusă o scîndură subțire și pu-
tredă. Acum pusese fugariul piciorul pe dînsa. . . . Dar întîm-
plarea făcî, ca în față-i pe cela mal stea cel mai bun prieten
și cel mai mare dușman.

Dușmanul nu zise nici un cuvînt, numai își încrucișă brațele
pe piept; prietenul din potrivă strigă cît putu: „—Pentru numele
lui Dumnezeu! Ce faci? Gîndește, nesocotitul! Nu vezi, că scân-
dura-i de tot putredă?—Se rupe sub greutatea ta — și te pierzi
cu desăvîrșire!“

„Dar nu-î alt chip de trecut . . . și prigonitorii—nu-î auzi?“
zise gîfîind nenorocitul și pași pe scîndură.

— Nu pot suferi! Centra Nu! Îngăduiți, să pieri! — strigă prietenul
cel de aproape și trase scîndura de sub picioarele fugariu-
lui. — Într'o clipală căzî acesta în valurile turburate — și se
înecă.

Dușmanul zimbî mulțămît de sine—și se îndepărtă; prietenul
se puse înse pe mal și începî a bocî cu amar pe sârmanul...
sârmanul prieten!

Nici cît de puțin nu-î veni în minte să se socoată vinovat
de peirea lui.

„De ce nu m'a ascultat! De ce nu m'a ascultat!“ zicea iel
intristat de tot.

„Afară de acestea—zise iel în sfîrșit—tot ieră să stea toată
viața în închisoarea îngrozitoare! Cel puțin acuma nu mai su-
fere! Acuma î mai bine de dînsul! Așă i-a fost menit!“

Și tot îmi pare reu, curat din compătimire omenească!“

Și acest suflet bun de om tot se bocea nemîngieat pentru
nenorocitu-î prieten.

H R A N A.

(urmare).

Hrana în America.

„În America, locașul omului ie mult mai feliurt, de cît în Polinezia caldă, roditoare și uniformă. Aice ie vorba de un continent, ce se întinde de la un pol la altul, tăiet în lungime prin un șir de munți lați și nalți. cu podișuri întinse, care din pricina apropierei de equator ar trebui să fie fierbinți, înse înălțimea le face stîmpărate. Și numai mulțămîta ace-tor condițiuni Mexicanii și Peruvienii au putut formă sub tropice societăți mari și ciudat organizate.“

„Ca și în Polinezia, hrana Peruvienilor și a Mexicanilor înainte de cucerire ieră mai mult vegetală. Nicî una dintre cerealele noastre din Europa nu le ieră cunoscută, nicî chiar bananul, care a-zî, dă, după Humboldt, o hrană foarte ușoară locuitorilor pămîntului cald. După acest autoriu bananul rodește de 113. ori mai mult de cît grîul și de 44 de ori de cît cartofele. Popușoiul ieră cereala și hrana de căpetenie; în Mexic il lucrau și în Perù. Pe lingă dînsul mai ieră *cassava* (*Tatropa manihot*) și cacaoa, pascuitul și vinatul, curcanul; în sîrșit un soiù de cîne, singurul dobitoc domestic în țară. După Hernandez, ierau în Mexico trei soiuri de cîni, ne mai văzute a-zî din pricina soiurilor aduse din Europa. Soiul care se mîncă ieră mic, scurt și gros, nu lătră și seamănă întru cît-vă cu cînele din Polinezia, *B. Diaz* a putut încă să vadă acest soiù de cîni și să-l mînuce“.

„Civilizația Peruvieană care pare că a ramas cu totul străină de cea din Mexic, ieră întemeiată mai ales pe lucrarea cartofelor și pe a plantei *quinoa*. Turme mari de lame și alpace dădeau și vite pentru cărat și pentru tăiet. Atît plîntele cît și animalele ierau cătate cu mare îngrijire.“

„Afară de zona bine cuvîntată, unde înfloreau împărățiile mari peruviene și mexicane, nu ierau în America înainte de venirea Europeanlor, de cît niște triburi selbatece. Ici coela, în basenul Misisipilui și a Orenocului, se făceau oare-carî în ercări de agricultură; dar mai adesea nu ierau tocmai stăpîni pe plînte, adecă nu puteau să stărpească pe cele rele și se cultive pe cele bune, și de aceea le aduceau puțin sporiù hrănei. Vinatul și pascuitul în rurile mari, ierau cele mai însemnate izvoare de hrană ale Indieniilor. În țerile necivilizate, hrana ie din ce în ce mai puțin vegetală, cu cît ne depărtăm de equator. În întinsele cîmpii ale Americii de nord, omul trăiește mai numai din bizon pe care-l omoară cu și fără trebuință. Fără îndoială că cerbul, și

căprioara le slujea de asemenea ca hrană, dar mai temeinic ierăbizonul, atît pîntru hrană cît și pîntru îmbrăcăminte iear mațele pîntru coarde la arce.

„După spusa abatelui *Domenech*, singur orașul Saint Louis a primit în anul 1849, o sută zece mii de piei de bivoli, de cerb și de căprioară, și pe fle-care an companiile americane cumpărau pînă la nouă-zeci de mii de piei de bivoli. În America meridională Araucanul și Patagonul înaintea de cucerire duceau aceeași viață ca și Indienii, vînd vigouri pînă pe țărmurile strîmtorei lui Magelan. A-zî calul european și rasa boilor, care s'a înmulțit așa de strașnic în acele cîmpii întinse (pampas), apoi *guanaco*, cunoscut și îmblînzit înaintea de descoperirea Americii, și struțul American slujesc ca hrană selbatecilor nestatorniciți.

„In țerile cele mai din capăt ale continentului american, acolo unde vegetalele lipsesc mai de tot, pe unde mai nu trăesc mamifere de uscat, hrana iear ie cu totul animală, și o agonisesc din ocean. Spre miează-noapte, boii de marea balena, sînt cele mai de soiuri prin-ori ale Eschimoșilor, iear în lipsa acestora se mulțamesc cu pești, cu scoici, dacă n'au reni domesteci.

„Peșerezul din Pămîntul de foc, mult mai prost de cît Eschimosul Americii de nord și neavînd alt animal domestic de cît cînele, are o hrană curat animală. Se hrănesc cu scoici, iear găocile deșerte le strîng grămadă ca și omul preistoric din Danemarca, mai adaug la hrană și pește, boii de marea, pinguii, etc.

Hrana în Asia.

„A părăsi pămîntul de Foc și a merge în Asia este ca și cum ai lăsa deșertul și ai merge în pămîntul făgăduiței. In țerile pe cari le-am observat pînă acuma, masa omului a fost putem zice neîndestulată. In unele locuri lipseau animalele, în altele vegetalele. Intinsul pămînt asiatic, luat în toată întregimea, poate fi socotit ca o țară bine-cuvîntată înfățișînd omului cu imbielșugare roadele ce se fac în toate climatele, avînd un isvor nesecat de vegetale și de animale, trebuitoare omului. Se înțelege că împărțirea tuturor ie după climă. In India și în jumătatea Maleziei indiene (Iava, Sumatra, Borneo, etc.), se găsește copacul de cocos, copacul care face pîne, bananul, patatele dulci, toate soiurile de tenici, mai ales palmierul sagu, al cărui trunchi pentru puțină osteneală dă hrana Malezului și Papuasului. Pentru a preface trunchiul palmierului sagu în hrană, de și ie nalt de vr'o 20 de picioare și gros de vr'o 5, ie destul să lucreze doi oameni și două femei 5 zile și capătă atîta hrană cîtă ajunge unui om pe un an de zile. Malezul in se mai hrănește și cu cereale cari

sînt foarte respîndite în Asiea, orezul care ie hrana de căpetenie a Indianului și ie de mare ajutoriu Chinejilor. Lo uitorul pacinic și muncitoriu al Chinei nu se ține numai cu vegetale, ci ie omnivor, mîncă carne de porc și nu despretuește pe cea de cine, de guzganu, de momiți, de aligator, de sepie (un soiū de cracatiță) de holaturi și chiar cuiburile de salangane, etc. Vieața pastorală a Mongolilor vechi ie așa de uitată de Chineji de a-zî, că ieși chiar despretuesc lăptăria afară de laptele de femee, cu care bătrini se încearcă a se reîntineri.“

„Ruda de aproape a Chinejilor, Mongolul nomad rătăcind în cîmpile și podișurile Asiei de nord, așa numită *țara a ierburilor*, are o hrană foarte puțin schimbăcioasă. Lucrarea pămîntului fiindu i aproape necunoscută, se hrănește mai numai cu carnea și laptele turmelor sale, pregătit în multe chipuri, ca unt, etc.“

„Cît despre Mongolii de nord, rasele camciadale și samoiede trăesc aproape ca și consingeni lor, Eschimoși din America, din carnea bizonului, a balenei, a peștelui, cite o dată mîncă lapte și carne de ren ca Laponii în Europa. Dintre vegetale n'au de cit rădăcini, cite-va boabe și cite o dată coajă tinără de salce și de mesteacăn; în sfîrșit un soiū de ciuperce veninoase din care își fac o băutură îmbătătoare. Aceștiea sînt mai cu samă mîncători de pește și mîncarea lor cea mai prețuită sînt *icrele*.“

„În Asiea, rasa albă, arieana sau semitică, că nu ie așa de num-roasă, căci nu locuește de cit în partea nordică a Indiei, a Afganistanului, a Persiei, a Asiei mici și a Arabiei. În celelalte trei părți ale acestui continent domnește rasa galbană. Înse în acea parte a Asiei care ie locuită de albi, omul trăește din cerealele și animalele domestice Europene. Nimică mai firesc de vreme cē deosebirea între Europa și Asiea nu ie de cit geografică. Drept vorbind, Europa nu ie de cit un soiū de peninsulă asiatică, locuită cea mai mare parte de oamenii veniți de la răsărit, cari au adus cu ieși plintele și animalele domestice, pe lîngă cari trebuie de adăugit și soiurile băstinașe din Europa: bourul, bou mic care se găsește în tîrbă (un soiū de cărbune de pămînt imfoiet care se găsește și a-zî în mlaștină), renul și poate orzul palafitelor (un soiū de locuinți făcute pe șarampoii în lacuri). Animalele noastre domestice ca și noi sînt născute din o mulțime de corciri; dar unele dintre iele (caii, boii, caprele etc) trăesc încă în starea selbatecă, pe înalțimile Tibetului, unde D. Prejevolsky a întilnit de curînd cămilii selbatece. Începînd de la Afganistan și spre apus se vād pretutindine nu numai pomii noștri roditori, cerealele și legumile noastre cît și animalele domestice, dar chiar copacii de păduri, sînt în mare parte aceea-și ca la noi. În aceste țeri pretutindene omul ie așezat, lucrătoriu de pă-

mint și trăind din grînele ce a semănat și din vitele ce a crescut. În Cașmiria se văd pretutindene plintele, copacii și florile climei noastre.“

„În Asia omul alb ie de obicei lucrătorii de pămînt și așezat statornic.“

„Trebuie de deosebit Arabia unde vieța nomada nu ie încă părăsită, și unde nu lucrează de cit curmalul, fără să desprețuească înse orezul și orzul cînd il pot căpăta.“

„Descrierea scurtă ce s'a făcut ajunge spre arătă că Asia, unde trăiesc și a-zî încă cele mai însemnate tipuri omenesți, ie cu adevărat una dintre marile matce ale *genului homo*. Cea mai mare parte a omenirii o locuiește încă și a întemeiat acolo cele mai vechi civilizații cunoscute: civilizația indiană, chineză, asiriană și persană, etc. Fără îndoiea'ă și fără să se poată bine vedea pricină, aceste întinse dezvoltări sociale, au fost destul de mărginite; dar au dat mulțime de cuceriri folositoare, cari sau lătit trespăt de la un popor la altul cătră apus, și cu ajutorul acestor rasele Europei mai iubitoare de noutăți, au putut ajunge la gradul de a-zî al civilizației.“

Despre hrană în Africa.

„Până aici am văzut numărul animalelor și al plintelor folo-
toare omului crescînd sau descrescînd cu cit ne apropiem ori ne depărtăm de Asia, adevărat grînariu îmbielșugat pentru specia omului. Acest fapt ie întărit din nou prin o privire răpede asupra Africei, din punctul de vedere al hran-ii. În partea nord-apsană a marelui continent African, acolo unde se leagă cu Asia trăiesc și cresc cele mai multe animale domestice și plinte. Egiptul vechiu sigur a primit o mulțime din Asia, și aceste cuceriri prețioase s'au întins din ce în ce mai înlăuntrul continentului. Unele soiuri sînt introduse chiar de curînd, așa cămila în Egipt s'a adus în seculul al treilea al erei noastre. Orezul cel mai însemnat cereal ie din India, ie adus de califi și se lucrează în Egiptul de jos. Grîul lucrat de Egiptenii vechi ie încă destul de puțin respîndit în năuntrul Africei. Dar grîna africană de căpetenie care pare a fi băstinașă și care hrănește aproape trei părți din continentul african, ie *sorgho (holcus spicatus)*. Un soi de mei. Cerealele asiatico-europene, mai ales orzul, sînt cu atita mai cunoscute cu cit ne depărtăm mai puțin de nordul și de resăritul Africei. În țerile berbere, pe țermurile mediteranei, se găsește aproape aceeași floră și faună ca în Europa meridională. În oazele din Sahara și mai ales în Africa tropicală, curmalul ie cel mai însemnat mijloc de hrană; dar în spre equator hrana vegetală stă mai mult în banane și igname.“

„În Africa, pretutindene unde riurile sînt potrivite, vegetația ie bogată ; pe malurile fluviilor mari și a lacurilor mari, țara ie foarte roditoare, și cea mai mică osteneală ie răsplătită ; și de aceea locuitorii acestor țeri prea ocrotite de fire sînt foarte numeroși. După Schweinfurth țara Șilucilor de lîngă Nilul Alb numără pe milă pătrată, de la 600 până la 625 de locuitori.“

„Pretutindene, la locuitorii băștinași animalele domestice sînt acelea-și în Asia și Africa ; dar împărțala lor ie cu totul ne de o potrivă ca și a plintelor. Calul băștinaș din Asia nu se găsește de loc de cît în partea nordică a Africei, în părțile cari au fost mai mult sau mai puțin supuse ori îmblate de Egipteni, de Romani, de Arabi și în urmă de Mauri, sau cari măcar au suferit oare cari înriuriri. Pe malurile Nigrului, Mungo Park a întilnit cîte o dată calul în stare selbatecă, vînat ca bucată de mîncare de cătră pămîntenii ; dar în Africa australă și apusană nu ie cunoscut de cît puțin ori de loc. La nordul Africei rasele boilor și mai ales ale oilor sînt foarte respîndite ; cîte o dată, cum de exemplu în Sennaar, pe lîngă carnea de bou mai mîncă și de cămilă. Dar în centrul Africei se întrebuintază laptele și carnea de vită. Aproape pretutindene cresc și un soi de găini. În sfîrșit în toată Africa vînatul face partea cea mai însemnată ; căci fauna Africei și mai ales a Africei din năuntru ie adesa prea bogată. Intre alte soiuri foarte numeroase, mai sînt : gnu, antilopa, zebra, girafa, hipopotamul, elefantul, struțul, a-zî domesticit de cîtră coloniștii din Cap. Cîte o dată și chiar a-zî pe Nilul de sus și pe ramurile lui pascăitul ie un mijloc însemnat.“

„Ie de însemnat că, de și cînele ie răspîndit pretutindene nicăieri nu se mîncă “

„Cu un cuvînt vieața nu grea pentru omul african Trebuie înse de deosebit pe Hotentoși cari nu lucrează de loc pămîntul, și trăiesc sărăcăcios din vitele lor, pe urmă Bușimienii cei mai selbateci din această rasă cari nu lucrează nici pămîntul și nu cresc nici vite, și cari adesea n'au altă hrană de cît rădăcini, lăcuste, larvele furnicilor numite în rîs de cătră Boeri orezul boșimanilor“. Cîte o dată acești hămisiși reușesc să puie mîna pe vre un vînat, ucis cu săgețile lor otrăvite sau prius în gropile ce le sapă înadins. Atunci pentru aceste sermane probe a rasei, cari trebuie puse alătura cu Tasmanienii și cu Peșerii, sînt ceasuri de fericire “. „Din cele spuse urmează cîteva vederi generale. Fără îndoială omul ie pretutindene omnivor ; dar se poate spune într'un chip general că vegetalele formează partea cea mai mare a hranei sale. Aceasta închierie ie mai ales adevărat în țerile tropicale, atît pentru selbatec cît și pentru civilizat. Toate civilizațiile mari au avut ca susținătoriu de căpitenie, una sau mai multe

plinte hrănitore domesticite sau înmulțite prin cultură. Aceste plinte se schimbă după continent: Mexicul avea popușoiul; Perul avea cartofa și *quinnoa*; Africa lucrează încă *sorgho*; India, China și Malziea orezul; cealaltă parte a Asiei și Europa trăiește cu grâu, orz, seacă. După plintele domestice viu animalele domestice; ba chiar pare sigur că numai domesticind oare-cari animale omul a putut începe să formeze grupe etnice însemnate; și totu-și nici o societate mare nu s'a putut forma rămânând în stare de păstori. Nu că doar starea de păstori ar fi o stadiu trebuitoare, și starea de agricultură un semn de civilizație înaltă; Mexicanul vechiu, Polinezianul și Papuasul n'au fost nici o dată păstori; iar Neo-Caledonianul ieră lucrătorii de pământ și n'avea nici un animal domestic. În scurt omul trăiește cum poate, folosindu-se cu mai multă sau mai puțină ghibăcie de aceea ce are sub mână și în urmările chipului său de trai nu iese nici regulă nici lege absolută.“

„Omul cel mai di'ntăiu fû de sigur mîncătorii de fructe; pe urmă se făcù omnivor, mai ales cînd cunoscù întrebuițarea focului. A-zî cînd neamul omenesc ie împrăstiet peste tot pămîntul, selbatecul ie bucuros mîncătorii de fructe în zona tropică și se hrănește din ce în ce mai mult numai cu animale cu cît se apropie de Nord. Totu-și gustul de vegetale rar îl părăsește, chiar în țerile polare Eschimosul se desfată cu bucurie din remășișile vegetale aflate în stomăhul renului omorit.

„S'a zis cu siguranță că cele di'ntăiu civilizații s'au desvălit numai acolo unde vegetalele dădeau fără greutate o hrană ușoară. Ieste ce-vă adevărat în aceasta, dar totu-și condițiile acestea nu fac totul. De exemplu, cît de fericite sub acest punct de vedere sînt insulele Oceaniei intertropicale? Și totu-și societățile omenești aice au ramas încă în fașă. Poate se va zice că în Polinezia omul nu s'a desvoltat din pricină că a fost singuratic și strîmtoț, iar cîmpul său de încercări și de emigrări a fost prea mărginit. În Asia și în Europa mișcarea civilizației parcă s'ar unî cu această deslușire a faptelor, dar ie cu totul alt-feliu în Africa. Așă Cafrul nu ie mult mai ghibaciù de cît Șilucul Nilului, iar Hotentotul ie cu mult mai jos. În America înriurir-a emigrației ie încă și mai de tîgăduit. Singurile încercări de civilizație ce vâ mai înna-nte au avut loc în țerile tropicale; și au ramas mărginite iar întinsele regiuni stîmpărate ale Americii meridionale și nordice au zăcut în selbătăcie, până la atita că Indianului de aice nu i-a venit în gînd măcar se imblînzască bizonul pe care îl vîna.“

„Mijlocul îneunjurătorii face mult dar nu face tot, rasa are mai mare însemnătate. Nici o dată rasa neagră n'a format civi-

lizații mari. Egiptenii vechi n'au fost de cît amestecați cu Negrii și corciți; rasele asiatice și berbere, le dăduse obolul lor.“

„Ieste o ierarhie a raselor omenești. Așa omeniirea dator-ște rasei mongole curate marea și interesanta societate chineză. In-tre ramurile mongoloide putem număra pe acelea ale Maleziei și ale Americii de mijloc, cari s'au silit a se ridica din starea de sel-bătăcie. Totu-și, fără să mai vorbim de rasele nordice, Mongolul, sau o rasă i-șită din cea mongolă, ieră încă cu desevirșire selba-tecă în insulele Mariane pe timpul lui Magelan, în insulele Caro-line pe timpul călătoriei lui Duperrey și în stepele Asiei de nord numeroase popoare de rasa mangolă curată nu trecuseră încă din vieța de păstori și de nomazi.“

„Singur numai rasele albe, orî care le-ar fi origina au pă-răsit cu desevirșire selbătăciea primară, cel puțin ca societăți.“

„Așa dar rasa înriurește mai mult de cît mijlocul încunju-rătoriu asupra desvălirii sociologice. Orî care i-ar fi locuința, o-mul ie reu armat pentru propășire cită vreme nu stăpînește un mănunchiu de facultăți cîștigate încet și greu în lupta pentru traiu și în urmă trecute prin moștenire: iubirea de semenî care unește și regulează năzuințele personale, mint-a care regulează a-cesta năzuinți pentru un scop folositoriu obștiei; în sfirșit voința răbdătoare care se face trainică și temeinică!“

Sofiea Nădejde.

(Va urma).

O inscripție românească în munții apuseni ai Transilvaniei din veacul al șeselea?!

Se știe că, deși patrioții prea înfocați nici nu vreu să audă, se discută cu mare strășnicie între învățați da-că Romîniî ierau în partea de la miează-noapte a Dună-rei înnaite de 1000, orî chiar neînterupt din timpul co-lonizărei Daciei și până în zilele noastre. Fiind că sînt legate de chestiea aceasta niște părute interese politice; unîi voinđ a se crede stăpăniî mai îndreptățiți pe pămîn-tul Daciei vechi pentru că ar fi urmași ai coloniilor a-șezate aice de Traian; alții din potrivă crezînd că vor dovedi că au drept mai mare asupra pămîntului, dacă vor arătă că Romîniî sînt venetici pe aceste locuri. Și unîi și alții greșesc; pentru că astă-zî ca și mai înnaite nu se desleagă certele între popoare după drepturi isto-

rice. Dreptul istoric n'a împiedecat pe Polonia de a fi ruptă între vecini, cum nu va putea împiedecă pe Irlanda de a-și câștiga neatîrnarea, numai să poată. Dreptul istoric al Engliterei asupra coloniilor din Statele-Unite nu face pe nime să creadă că vre o dată Americanii vor fi supuși Englezilor; după cum tot dreptul istoric nu va putea oprî pe Turci de a fi împinși din cea mai mare parte a peninsulei balcanice. Așă fiind, trebuie să putem fi față cu teoriile despre rămânerea Romînilor pe loc în Dacia Traiană — cu desăvîrșire dezbrăcați de patimi și să căutăm numai cum ne arată faptele sigure și neîndoelnice citu-și de puțin. Cu strigăte și sudălmă cum se obișnuiesc și de la unii și de la alții nu va fi cu putință să ne luminăm într'o chestie așă de însemnată.

În niște articole publicate mai de mult în „Contemporanul“ am arătat că cea mai veche amintire documentală despre Romîni la nordul Dunărei iese de la 1185, în sudul Moldovei; apoi se mai înmulțesc urmele și la începutul veacului al trei-spre-zecelea îi găsim pomeniți în Muntenia, în Moldova, în Transilvania, în Maramureș și chiar în Polonia (înse așă cite unul răzlețiți în această țară din urmă). Se înțelege că nu urmează de felii că dacă pe la sfîrșitul veacului al doi-spre-zecelea sînt pomeniți pentru întăia dată, că nici nu iera mai dinnainte; documental înse nu-i aflăm mai înainte, până acuma. Din colô de Dunărea înse găsim dovezi neîntrerupte despre o romanizare foarte puternică și chiar Romîni, începînd din regiunea Dalmației și până în munții Tesaliei, în vecinătatea Constantinopolului și în munții Balcani. Acei Romîni de la sudul Dunărei sînt pomeniți neîntrerupt și-i găsim și astăzi sub nume de Romîni macedoneni. Dar despre acestea voiŭ vorbi mai pe larg într'un articol despre teoria lui Rösler, acuma voiŭ să amintesc despre o inscripție de care povestește l. l. Bașotă în studiul său despre Geologia munților apuseni ai Transilvaniei. Bucata privitoare la chestie o ieu din No. 1, an. II al revistei „*Voacea romînă*“ din Craiova, pag. 39, 40 și 41.

Dl. Bașota ne spune că se află pe la 1838—1840 în părțile stincos al muntelui între cele două Galde o lespede de marmură la Ampoița, pe care se putea ceti:

ACCI . . . . . NOI . . . . . RAM . . . . . BAR . . . . .
I . . . . . GEP . . . . . CCCCLXIX.

Legind această inscripțiune de pe o piatră, pe care zice D-sa că au nemicit'o dușmanii Romînilor, cu tradiții populare că Romețianii sau Remeteții au alungat de multe ori pe dușmani iezind strimtorarea și apoi la vreme potrivită slobozind apele asupra oștilor din vale, Dl. Bașotă încearcă a ceti inscripția de mai sus în modul următoriu: „Aci (băturăm) noi (ucise)răm bar(bari) Gep(izi) 569 . . . . .“

Cuvîntul ACCI astă-zî *aci* și *aicî*, *icî*, nu ne poate face să găsim greșală în limba presupusei inscripții, în adevăr din *ecci-hic* s'a ajuns la *ecci*, apoi prin prefacerea lui *e* începătoriu neaccentuat în *a*, *accî* apoi *aci*.... NOI iese de asemenea o formă veche românească foarte veche pentru *no* care fusese și caz subiect și regim într'o vreme în latina populară și din care a ramas *no* pentru casul regim, iar *no+i*, adecă *no* plus sufiptul *i*, ca semn de nominativ înmulțit, a ramas dintru'ntăiū numai ca subiect. Și în italienește se află *noi*, *voi*, d. cî se putea să se fi zis pe la 569, data presupusei inscripții *noi*.

.....RAM..... il cetește de bună samă reu Dl. Bașotă, căci formele *băturămū*, *uciserămū*, ale trecutului simplu, sînt forme nouă cari de bună samă că nu ierau pe la 569. Pe atunci se va fi zis: *occisemo* ori *occisemu*, *batumo* sau *batumu* dar nu *baturamu* ori *uceseramu*. Formele *băturămu*, *uciserămū*; *băturăți*, *uciserăți* s'au format din *bătură* de la a treia persoană înmulțit prin adăugirea finale'or *m* și *ți*, după analogie cu alte verbe. Pe la 569 putea fi finale *ram* la plus-quam-perfect, dar inscripția nu dă voie să presupunem un plus-quam-perfect. Ar putea zice cine-vă că se poate ca formele *băturămu*, etc. să fie de la plus-quam-perfect și să fi trecut la trecut, cum a trecut și persoana a treia, căci în adevăr persoana a

treia *bătură* nu se poate să fi ieșit din *batuerunt* ci numai din *butuerant*, *baturant*, apoi *bătură*.... Dar texturile din veacul al șese-spre-zecelea și dialectul Macedonenilor ne arată că persoana a treia trecuse, înse persoane întâia și a doua nu și numai mai târziu s'au pierdut forme ca *avumă*, *avutū*, etc. Dar poate ar putea zice că la Romîniî remași în munții apusenî ai Transilvaniei această trecere se va fi făcut mai înainte și că mai pe urmă la Romîniî veniți de peste Dunărea (căci nu se poate nega că majoritatea poporului românesc a venit de dincolo de Dunărea după 1000) se aflau încă formele vechi.

Nu știu înse de ce n'a voit Dl. Bașotă se vadă în *Ram* începutul numelui *Remetenilor* cari pe atunci puteau să se numească *Ramteani*. Din *a* neaccentuat de după *r* s'ar fi făcut *ă* și apoi mai târziu *e* sub înriurirea lui *e* din silaba următoare.... Dar ce cuvînt iese *Remet* și *Remetî*?

Dar *Barbari* ca *acusativ* cam ciudat vine. Cum pe la 569 să fi fost cazul regim în *o* pierdut? Ne vine a crede că nu, de vreme ce găsim în frasa *torna, torna, fratre*, tot cam de pe vremea aceea la Romaniî din munții Balcani cazul regim *fratre* (fratrem) și fiind că *frate* de astăzi chiar la dinșii iese din *frater* adecă din cazul subiect, iese dovedit că pe vremea aceea cînd ziceau *fratre* (care s'a pierdut) trebuie să fi avut și *frate* (care a ramas) și probabil cu deosebire de caz. Nu ne-ar veni a crede prin urmare că tot pe atunci la Romaniî din munții apusenî (dacă vor fi fost) să fi ajuns cazul subiect să deie afară din limbă pe cel regim, prin urmare forma *barbari* dacă iese în inscripție, face îndoielnică toată istoria.

În privința datei 569 ieară-și avem de zis că pune o luptă cu Gepizii trei ani după totala zdrobire a acestui popor de Avari și de Longobarzii. În adevăr în *Chronologie universselle par Ch. Dreyss. Paris 1858*, găsim sub anul 566: „**Longobarzii**. Longobarzii din Pannonia, sub capul lor Alboin, nepotul regelui Ostrogotilor Teodoric, cu ajutorul Avarilor așezați la nordul

„văieii inferioare a Dunărei, zdrobesc nația Gepizilor ;
„iel iea de femeie pe Rozamunda, fiica regelui învins.“ Să
vedem ce se știe din istorie despre Gepizi și de o cam
dată cităm pe Lambrior :

„*Gepizii*. Pe cînd Goții cutrierau regiunea dintre Ni-
stru și Olt străbătînd priîntre alte neamuri (Taifali, Sar-
mați, etc.) pentru ca să prade provinciile romane de din-
colo de Dunărea, Gepizii locueau la nord-apusul lor. Ieată
ce ne spune Iornandes (care trăiea pe la 550 d. Hristos):
Gepizii loquiseră diîntăiu pe o insulă a Vislei, de aice s'au
întins peste o țară mai mînoasă, fără a se depărtă inse
de reșidența lor primitivă, căci n'au încetat de a avea
vecină o ramură a Burgunzilor, pe care și Ptolemeu
o pune lingă Visla, și în sfîrșit că această nouă patrie a
Gepizilor ieră numai munți și păduri, după spusa unui
rege al lor ; din cele arătate urmează că această țară
ieră Galiția. Atit Iornandes cît și contimporanul său
Procopiu ne spun că Gepizii vorbeau goticește. Din Ga-
liția Gepizii trecură Carpații pe la nord și au ocupat
Dacia ; căci după cum ne descrie Iornandes țara Vizigo-
ților nu putea fi de cit provincia romană „Dacia“. Iei
locuiesc (zice Iornandes) lingă fluviile : *Marisia*, *Miliare* (?),
Gilfil (Jiu) și *Crisia* ; iear în alt loc Iornandes descrie
ast-feliu teritoriul Gepizilor : „Prin țara Gepizilor curg
riuri mari și renumite, căci despre nord și apus o scaldă
Tisianus (Tisa). despre sud marea Dunăre, despre resărit
o curmă fluviul *Tausis*, ale căruî unde iuți și spumegînd
se răped furioase în Dunărea (*Tausis* sau *Tiviscus* ieste
Timeșul). Pe lingă acestea mai mulți autori contempo-
rani cu Iornandes ne spune că Gepizii stăpîneau Sirmium
(Mitrovița de astă-zî). . . . . Se vede decî că regiunea
stăpînită de Gepizi se întîndea și dincolo de marginile
Daciei. Pe la 492 cînd Ostrogoții treceau în Italia. Ge-
pizii înțelesi cu Odoacru capul Herulilor din Italia voiră
a-i opri, dar Teodoric îi bātu și ucise pe regele lor. O-
strogoții veneau din locurile pe cari altă dată le ținuseră
Vizigoții. Intre Gepizi și între Goți ieră mare dușmă-

nie. . . . . Pe la 557 se arătară Avariï la Marea Neagră și se rugară la Iustiniean să-i primească în imperiu. Pe cînd împăratul îi purtă cu vorba, șeful lor numit Cagan primi solî de la Lombarzi, ca să-i ajute în potriva Gepizilor. Avariï primesc și merg contra Gepizilor prin Valahia de astă-zî, și împreună cu Lombarzii îi bat și-i îeau în robie, apoi se așază pe locurile Gepizilor, de unde fac groznice prădăciuni în imperiu“.

(Va urmă.)

I. Nădejde.

ATENEUL ROMÎN.

Apocrifele în literatura Romîna *).

(Conferința D-lui Dr. Gaster).

Acesta e titlul interesantei conferințe pe care Dl. Dr. Gaster a ținut'o Duminecă la Ateneu.

Ieste prima ocazie în care tinărul doctor se prezintă unui auditoriū numeros pe catedra de conferențiar. Primirea ce i s'a făcut, mai cu samă de publicul competent, a fost din cele mai favorabile. Munca și interesul viū pentru literatura romîna veche, au căștigat instruitului conferențiar titluri de recunoștință din partea tuturor acelora cari, liberi de orî ce prejudecii, țin la adevărata noastră propășire.

Pe cit împrejurările mi-au permis a-l urmă, ieată rezumatul conferinții D-lui Gaster:

O parte însemnată din vechea literatură romîna, uitată până astă-zî, o formează apocrifele și legendele religioase. Se numesc apocrife cărțile cari au un caracter biblic sau religios, dar cari nu sint recunoscute de beserecă, ca opere canonice. Iele sint contimporane și an-

*) Cu acest prilej tragem luarea a minte a cetitorilor noștri asupra cărței D-lui Dr. Gaster, *Literatură populară romîna*. Lambrior ieră de idee că Dr. Gaster ieste celū mai competentū din omeni noștri în cunoașterea literaturii populare vechi și în analiza texturilor, de aceea ar trebui ca scrierea D-sale, aș d' însemnată în privința literaturii populare în general și în privința celei romănesci în special să nu lipsescă nici unui romin cult și cu iubire pentru cele ce privesc poporul romănesc. N. R.

terioare creștinismului și au de scop explicarea tuturor evenimentelor, lacunelor și lipselor pe cari le găsea în biblie cetitorii naiv al secolilor antici.

Originea acestor apocrife iese multiplă: pe de o parte stau în strînsă legătură cu teoriile filosofice din Alexandria, cari, influențate de Egipt, aveau un caracter mistic și alegoric, și ast-feliu s'au născut mai cu samă apocalipsele, sau viziunile cerești; pe de altă parte cu dualismul din Asia, care stabilea două principii fundamentale, binele și reul, Ariman și Ormuzd. Credința dualistă din Asia s'a modificat mai tîrziu și s'a asimilat cu noua religie monoteistă, fără înse a se pierde cu totul. Ie s'a manifestat mai cu samă la sectele eretice, căci acestea considerau legendele și apocrifele ca mijlocul cel mai potrivit pentru respîndirea vederilor lor, ce difereau de besereca ortodoxă. Ast-feliu, în cursul primilor seculi, apocrifele s'au schimbat, din povestiri tendențioase și din cărți tolerate în cărți persecutate și anatemizate, pentru că Biserica căută să stărpească ori ce urmă de erezie.

În această stare iera apocrifele cînd au trecut din Asia în Europa pentru a se respîndi peste întregul continent. Aici s'a întins un lanț de eretici, compus de Bogomili din Bulgaria, cari se legau de Mani-hei din Orient, și de Catharii din Occident; apoi Valdenzii și în sfîrșit Albigenzii din sudul Franței. Toți aceștia aveau o legătură de idei și credințe între dinșii, și lor trebuie să le atribuim în mare parte respîndirea literaturii apocrife prin toată Europa. Aceea-și literatură se respîndește pretutindeni, cu atit mai ușor că se traducea în limba populară și pătrundea ast-feliu adînc în popor. Biblia, grecească sau latinească, se mărginește cel mult la clasa cultă.

Ast-feliu fiind, apocrifele sînt primele monumente ale literaturilor scrise în limba poporului. Iele iera cărțile de petrecere și de evlavie ale poporului din evul mediu, care nu cunoștea *romanul*, creațiune a timpurilor moderne.

Inceputurile tuturor literaturilor moderne fiind aproape identice, rezultă că, *dacă cunoaștem bine literatura*

noastră proprie, cunoaştem şi p^a c-lelalt^e. N'avem nevoie să învăţăm de la alţii, dacă o avem noi înşi-ne.

Reproduc aici unul din numeroasele exemple privitoare la modificarea treptată a apocrifelor, care ne arată tot de o dată şi cum se nasc apocrifele. Biblia ne spune că Avel a fost omorît de Cain. Cum a putut Cain că omoare, pe cînd nu ieră încă moartea pe lume? Se întrebă cetitorul naiv. Legenda răspunde: o dată a căzut o piatră din vârful muntelui, şi a omorît o oaie din turma lui Cain; acesta a văzut şi a învăţat de aici să omoare. Aşa ieră legenda în forma ieî primitivă. Dar iea se schimbă sub influinţa teoriilor dualiste şi se povesteşte apoi, că Diavolul s'a prefăcut într'un ţap şi cu coarnele sale a prăvălit piatra omoritoare din vârful muntelui. Ast-feliu şi aici principiul cel reu, urzitorul celui de'n-tăi omor.

Apocrifele se pot împărţi în trei grupuri: apocrifele biografice, privitoare la viaţa şi petrecerea persoanelor biblice; apocrifele privitoare la moarte şi la viaţă după moarte; apocrifele privitoare la Antihrist, sfîrşitul lumii şi viaţa cea de apoi. Din grupul întâi fac parte: zidirea lui Abraam, lemnul Crucii, legendele privitoare la Abraam, apocalipsul acestuia; Moisi, Solomon, Ieremia; Isus Hristos, apostolii, —şi în sfîrşit Epistola Domnului nostru Isus Hristos, ce a trimis'o Dumnezeu din Cer într'o piatră, sau legenda Duminecei. Răspândirea acestei legende se datoreşte în special flagelanţilor, cari cînstean Dumineca cu un deosebit fanatism, şi a căror carte de predilecţiune ieră această „epistoliile“, după mărturia scriitorilor contimporani.

În grupul al doilea intră: apocalipsul apostolului Pavel, care vede ieşirea sufletelor din trup, cînd moare omul; aceea-şi vedenie a sfîntului Macarie, călătoria la Raiu a unui alt St. Macarie Rămleanul, a lui Sit, şi a lui Alexandru Machedon, şi în sfîrşit „epistola maicei Domnului“ sau călătoria Maicei Domnului, prin muncele iadului, cari sunt descrise cu o fantastică desvoltare. În

grupul al treilea iese legenda lui Antihrist, apoi cele 14 semne premergătoare cataclismului universal și judecata cea de apoi.

Toate aceste legende au fost scoase din manuscrise uitate sau împrăștiate, și adunate în urmă cu multă muncă din toate părțile globului. Numai două-trei apocrife s'au tipărit mai des: epistoliile.

Importanța acestei literaturi e multiplă. Mai întâiu, iese o parte din literatura română, aproape necunoscută până a-zi; apoi iese de un interes mare cultural, căci conține o parte din avuția poietică a omenirii, ne arată mișcarea cea mare a spiritelor în curs de atîția secolii, și începuturile literaturilor. În special pentru noi iese importantă, pentru că arta picturală română constă numai în tablourile de pe zidurile beserecilor, al căror cuprins iese luat din temele religioase, și fără cunoașterea apocrifelor și a legendelor religioase, nu le vom putea înțelege. Apoi apocrifele au influențat într'un mod foarte puternic în literatura populară română, lăsînd urme foarte pronunțate în colinde, cîntece de stea, basme și bocete. (Un cîntec de stea din colecția lui Pan, nu este alt-cevâ de cît „Epistolia Maicei Domnului“ versificată, etc.) Așâ dar literatura populară nu poate fi bine studiată fără o profundă cunoștință a vechei literaturi, și în special a apocrifelor. (România Liberă).

Despre strigoî, strige orî strîgoaice.

(urmare).

Aice dăm loc unei povești din Bucovina și a nume de la *Verinceanca*, trimesă de un prieten A. G. de aice din Iași care a auzit'o de la o femeie de acolò. Samănă cu povestea cea din districtul Argeș, dar iese mai frumos alcătuită. Innainte de a începe povestea prietenul A. G. spune că credințele în privința strigoilor samănă cu cele de pe la noi și chiar povești cum iese cea cu fata de împărat strîgoaică, că strigoii stau prin case pustii, ce-va nou iese credința că strigoii n'au putere asupra lemnu-

lui și aice adauge că poate de aceea îi înțapă prin inimă cu țepuși de lemn.

Ieată povestea spusă de fata Maria din acel sat:

„Ieră o fată de împărat care acum începuse a îmbătrîni și tot nu se mai putea mărită, ceea ce văzînd fata, a început a da pe la besereci și a merge chiar iea să se roage, ca doar se va îndurà D-zeu și-i va trimete și ieî un bărbat; și ast-feliu orî unde vedea beserecă îndată întră să se închine și să se roage, dînd liturgiî, lumînări, și altele. Tot umblind ast-feliu, de la o beserecă la alta, dete peste o beserecă pustie, în care, cum o văzù, întră numai de cit și se puse pe închinat și pe rugat și aice, spre a-i trimete Dumnezeu un bărbat cit mai curînd. Dar cum ieși de acolò, se întilni cu o femeie care-i zise: „Pentru ce ai intrat în beserecă, nu vezi că-i pustie și o stăpînesc strigoii? Fînd că ai intrat le-ai dat putere asupra ta. Știu pricina ta, ai avut numai un ursit și a murit înainte de a te lua și altul nu mai ai, ieață de ce n'aveai de unde să te măriți“. Atunci fata începù a plînge cu lacrimi și a se căinà; iear femeia (care ieră Maica Domnului) i-a zis ieară-și: „Ai făcut mare greșală, căci ai lucrât în potriua voinței lui Dumnezeu; întru cit nu-ți ieră dat să ai bărbat și tu ai voit să ai numai de cit, de ai intrat până și în locașul strigoilor; ieată ce are să ți se întimple și ieată ce să faci: Mine are să vie la tine un om, aceala are să fie strigoiu și are să-ți zică să mergi după dînsul, că de nu-i merge are să-ți moară tată-tu; tu să-i respuzi că nu mergi, tată-tu va muri: a treia zi are să vie ieară-și și are să-ți zică să mergi, că de nu are să-ți moară mama, tu să mergi și mama ta va muri; a patra zi are să-ți spuie să mergi că de nu ai să mori chiar tu, și chiar așa are să fie, dar să spuî să nu te lese peste noapte în casă nici să te îngroape la beserecă, ci cum vei muri să te ducă și să te îngroape la cîmp, iear la beserecă să-ți ducă numai scriiul și să-l îngroape. După ce a învățat'o acestea, femeia s'a făcut nevăzută, iear fata s'a întors a casă plîngînd amar.

„A doua zi a și venit strigoii¹, dar iewa n'a mers și în adevăr i-a murit tatăl, a treia zi mama și a patra zi iewa însă-și. Au îngropat-o la cîmp așa cum a poruncit și la ținterim au dus numai secriiul. A doua zi cînd s'au dus la beserecă, au găsit crucea răsturnată și racla scoasă afară din mormînt: strigoii o și căutase la ținterim, dar nu o găsise și de ciudă zdrobise racla.

„După 7 ani, din mormîntul fetei ieși o tulpină cu flori, cum nu se mai văzuse de frumoase și mirositoare; înse nime nu putea să rupă vre una, căci tulpina se înălță foarte sus și nu se putea ajunge la flori. Îndată s'a lățit pretutindenea vestea despre asemenea minune; mai la urmă a ajuns știrea și la feciorul împăratului, care domnea acuma în locul tătini-su. Cum a auzit iel a venit să vază; în adevăr l'a cuprins și pe dinsul meirarea și încă mai mult cînd a văzut că de dinsul nu se feresc florile; dar nu s'a îndurat să le rupă, ci a poruncit să sape floarea cu tulpină și cu rădăcină cu totul, să o puie într'o oală și s'o aducă la dinsul în odaie. Așa au și făcut.

„Dar acuma altă minune, de cum adusesse floarea, de cîte ori se puneau la masă îi venea somn și adormea, iar cînd se trezea găsea bucatele mîncate. De o cam dată nu-i venea să creadă că putea să fi îndrăznit cineva să vie și să-i minince de dinainte, lui fiin de împărat și a cerut alte bucate. Dar s'a întîmplat tot așa și a doua oară, atunci s'a infuriat, a dojenit slugile și le-a amenințat că le va pedepsi strașnic de vor mai îndrăzni una ca aceasta. Slugile au intrat în grijă măcar că se știeau nevinovate, dar ce să facă trebuia să se teamă, că doară ieră fecior de împărat acela!

„S'au sfătuit să se puie de pindă și au și făcut așa. După ce au adus bucatele, unul s'a ascuns după ușă uitîndu-se prin borta cheiei; mult n'a așteptat și ieată că a văzut pe feciorul de împărat cum adormi pe scaun, iar din floare ieși o fată frumoasă, se puse la masă și după ce mîncă, se sculă, intră în floare și se făcu nevăzută; atunci numai ce se trezi și feciorul de împărat și găsind far-

furiile deșerte, începù a răcni și a ocări, voind să bată și să prăpădească pe toți, și putea să facă cum zicea, că doar fecior de împărat ierà. Inse sluga care văzuse prin borta cheiei, îi povestì totul cu dea măruntul. Atunci iel a chemat pe popă, i-a spus cele întimplante, întrebându-ce-i de făcut.

„Popa îi zise că va veni și iel la masă și la vremea mesei a venit în adevăr dar nu s'a pus la masă ci s'a ascuns după un paravan, la pîndă. De acolò și văzù ca și sluga, dar cînd se pusese fata la masă, țup și iel, pune mîna pe dînsa și o ține. Trezindu-se și feciorul de împărat, fata începù să țipe și să se roage să-i dea drumul că acu-și vine strîgoiul; iear iel dacã vrea să o iea de soție să facă cum îi va spune iea. Să pregătească o raclă cu patașcă, cu popi și cu toate cele trebuitoare pentru mort; inse nici carul nici caii, nici nimene să nu aibă fier, nici măcar un ac, ca să nu dea putere strîgoiului și atunci va veni și iea, să o puie în raclă și să o ducă cu cetanii până la beserecă și îndată ce o vor izbăvi de strîgoiù, va fi slobodă de a se cununa cu feciorul împăratului. A doua zi toate cele fură gata și iea venind aù pus'o în secriiù și au pornit'o la beserecă; dar abiea ieșiseră cu dînsa pe poartă și strîgoiul a și venit, dar nu putea să se apropie de dînsa; căci popii hojma tãmieau și stropeau cu aghiazmă, apoi nu ierà nici o bucățică de fier de care să se poată apropiea, nici măcar potcoave la cai. Cum au ajuns la beserecă au dus'o în lăuntru; iear strîgoiul morăiea și răgea ca un bou în urma ieii, cînd s'a sculat fata din raclă a văzut'o strîgoiul a dat un un răget așa de strașnic de s'a prefăcut iel singur în fărime. Fata inse s'a cununat cu feciorul de împărat.“

I. Nădejde.

(va urmà).

Dl. Ananescu plagiatoriū sau după stilul „Telegrafului“ alpaigrotizatoriū.

*Curs elementar de Istorie naturală, uvragiū complet, pentru clasele superioare din lycee și seminare de D. Ananescu, licențiat în științele naturale de la universitatea din Paris, profesor la lyceul St. Sava, cursul superior și la școala de farmacie. Tom. I. Geologie ilustrat cu peste 1000 gravuri pe piatră intercalate în text și un tabel la început reprezentând structura cojei pământului—București... 1871, prețul 4 lei 50 bani. La poartă stă sub anul 1871 însemnarea: **Toate drepturile autoriului rezervate.** Vai de lume cum au fost respectate drepturile lui G. Delafosse (autoriul adevărat al scrierei alpaigrotizate de Dl. Ananescu)! Ca să dovedim că Dl. alpaigrotizatoriū pretinde cu tot din adinsul că Geologia ie făcută de D-sa, n'avem de cît să cităm și din *Prefacie*, care iese de asemenea șperlită de pe aiurea, cel puțin în parte. „Având în vedere lipsa uvragelor mai desvoltate în această materie, am creșut să aduc oare-care serviciu, publicând acest curs elementar, din care cea mai mare parte iese reproducția lecțiunilor de Istoria naturală ce dau la Lyceul St. Sava; într'insul pot găsi cunoștințe mai întinse, atît elevii claselor superioare din lycee și din seminare, cît și studenții în medicină, care fără să voiească a deveni naturaliști, etc....” Și tot așa ne bate capul în toată prefata că am făcut (ieū Ananescu, adeca) ba cutare, ba cutare lucru, cînd cum vom vedea îndată n'a făcut alta de cît a plagiat pe Delafosse, schimbînd locul bucăților; orî poate nici atîta, căci noi avem în mînă o ediție franceză de la 1863 și se poate să fi avut la îndămină Dl. autoriū al plagiatului vre o ediție mai nouă.*

Știeam mai de mult că lucrările D-lui Ananescu sînt plagiate, de pildă Botanica de pe vre o ediție veche a lui *Achille Richard*, etc. dar nu ne căzuse încă în mînă ediții destul de vechi pentru a putea dovedi că n'am învinovățit de geaba un om.

Geologia D-lui Ananescu

1871.

București.

Considerat în întregime sa, globul terestru se poate divide în patru părți principale.

1-în, partea centrală sau masa internă planetară, neaccessibilă observațiilor noastre, și asupra căreii nu putem face decât ipoteze; a 2-a, Învălișul solid sau coaja minerală, care acopere masa internă; a 3-a, Învălișul liquid sau masa apelor, care acopere aproape $\frac{3}{4}$ din suprafața globului; și a 4-a, Învălișul aeriform sau atmosfera, care încungioră pământul din toate părțile,.... (*urmăză aproape două rinduri cari lipsesc în ediția a 9-a a lui Delafosse*).

Îmământul are o formă steroidală și este izolat din toate părțile în spațiu (*urmăză 15 rinduri cari lipsesc din Delafosse*).

Forma pământului este tocmai aceea ce ar lua o masă fluidă, supusă fiind din toate părțile la presiuni egale și contrarii.

(pag. 16 și parte din 17).

Agenți interni.

Agenți interni lucrădă în sens invers de cât cei externi; aceștia au rezidența, sau focariul lor de activitate așezat de desubtul cojei minerale, în astă parte a globului ce se numește *massa internă sau planetară*... (urmează 30 de rinduri traduse din cuvânt în cuvânt, apoi o față care samănă bine cu aceea din Delafosse fără să fie tradusă—poate că a avut altă ediție înse)

(pag. 53—54).

GÉOLOGIE

din *Précis élémentaire d'histoire naturelle* par G. Delafosse neuvième édition Paris 1883.

Considéré dans son ensemble, le globe terrestre peut se diviser en quatre parties principales: 1° la partie centrale, ou la *masse interne*; soustraite pour toujours à nos observations, et sur la nature de la quelle nous ne pouvons que former des conjectures plus ou moins probables; 2° l'enveloppe solide, ou l'*écorce minérale*, qui recouvre immédiatement la masse interne; sorte de croûte oxydée, composée presque entièrement de substances pierreuses; 3° l'enveloppe liquide, ou la masse de eaux qui couvre près de trois quarts de la superficie du globe; 4° l'enveloppe aéiforme ou l'atmosphère, qui entoure la précédente et embrasse le globe dans toute son étendue.

On sait que le globe terrestre a la forme d'un sphéroïde aplati vers les pôles et cette forme est précisément celle qu'il a dû prendre de lui même s'il a été fluide à son origine. Pag. 564.

Agents intérieurs. Phénomènes volcanique. Ce sont les agents dont le siège ou le foyer d'activité est situé au dessous de l'écorce minérale, dans cette partie du globe que nous avons appelée la *masse interne*.

(Pag 581).

Agenți care produc cutremurile de pământ sunt fluidele elastice centrale, sau materiile în fuziune înălțate a căror presiune este adesea destul de puternică ca să învingă rezistența ce o pune cojea minerală. (urmează 8 rînduri traduse din cuvînt în cuvînt — apoi trei fețe până sus la 62 unde sfinsește cu „ș'ai Asiei centrale. 1).“ Aceste fețe sînt parte întoemai traduse din Delafosse, parte ce-va prefăcute ori schimbate din loc.) (Pag. 58—62).

Probele despre orizontalitatea primitivă și despre cele 19 sisteme de ridicări de munți în Europa nu sînt traduse din Delafosse, cel puțin nu din ediția ce avem înaintea (pg. 52 — 63).

Vulcani și erupțiuni vulcanice.

Acțiunea agenților interni nu se manifestă numai prin cutremure de pământ, și prin ridicările porțiunilor deja consolidate ale cojei globului, dar încă și prin deschiderile sau crepăturile, etc. (urmează o față și jumătate tradusă din Delafosse, până la cuv. *erupțiuni* (pag. 64 și 65). Până la cap VI pag 79 urmează multe amănunte cari nu-s din *Delafosse*.)

Les agents immédiats qui produisent les tremblements de terre paraissent être des fluides élastiques, ou des matières en fusion soulevées, dont la pression est souvent assez forte pour vaincre la résistance que leur oppose la croûte minérale.

(Pag 583).

3°. Erupțiuni vulcanice.

L'action des agents intérieurs ne se manifeste pas seulement par les tremblements de terre et le soulèvement de portions déjà consolidées de la croûte du globe, mais encore par les ouvertures ou les fentes qu'elle fait naître,....

(pag. 585).

De la față 83 de unde începe cu: „cînd observă cine-vă d'o parte stratificațiunea terrămurilor, și d'alta natură și compozițiunea straturilor lor, se încredințează că solul sedimentar n'a fost format într'un mod continuu, ci prin operațiuni successive și prin cause intermitente . . . etc.“ până la pag. 88 unde se sfinsește prin „ceea ce nu există“, precum și de la pag. 92 unde începe cu „Există încă și alte fapte ce probează, etc.“ și până la pag. 95 cap. VII iese tradus cuvînt după cuvînt din Delafosse (vezi pag. 567 până la 576 jos, numai bucata de-

spre filoane, o față aproape iese lăsată și alpaigrotizată de aiurea.)

În capitolul VII vorbește despre „*Rocle care compun còjea pământului.*” Trebuie să fim drepți, această bucată nu-i plagiată din Geologia lui Delafosse, ci din Mineralogie. Muncă mare a avut D-nul *autorii*, să strămute noțiunile despre minerale dintr'o carte în alta! Dar în Evanghelie spune că *de am avea credință numai cât un grăunte de muștarii, am zice muntelui să se mute și s'ar mută.* D-nul Ananescu a avut multă credință că în România nu va mai ceti nime pe Delafosse—dar, vai, nenorocirea a voit altmintrelea....

Să luăm de pildă *Quartul*. La D-nul Ananescu începe la pag. 97 și ține până la 101. În Delafosse începe de la 535 și se întinde până la 539.

Ar fi de prisos să mai pun și bucațele față în față, mai bine să arăt deosebiri: nu-s multe. D-nul Ananescu adaugă că *quartul* iese *pyrogen*, ceea ce lipsește cu desăvîrșire în Delafosse. Scrie *agat, jasp și opal* cu litere mari la început, pe cînd Delafosse fusese așa de fără *usage de monde* în cît le scrisese cu mici. În loc de 5 rînduri din Delafosse la pag. 536 D-nul Ananescu pune aceste simple, dar impunătoare cuvinte: *ast felii sînt mări multe varietăți.* Cuvîntul francez *grossières* îl traduce prin *gróse* și această vitejie o săvîrșește aproape de mijlocul paginei 99. Tot pe această pagină lasă un rînd din Delafosse: „*la calcédoine blanche et opaque (ou le cachalong.)*” La pagina 100 pagina rîndul: „*Sil-x smectie e un fel de quartz pământos alb, forte ușor și plutesce pe apă.*”

La față 100 jos lasă opt cuvinte dintr'o frază:

De astă din urmă varietate ține *ménilita*, ce se găsește în formă de place, sau de masse tuberculose turtite prin straturile de argil schistos.

(pag. 100).

C'est à cette dernière qu'appartient la *ménilite*, que l'on trouve en plaques ou en masses tuberculeuses, aplaties, dans l'argile schisteuse de Ménilmontant, près de Paris.

pag. 539.

Prin această scurtare plină de măiestrie a ajuns să ne spuie că menilita cînd iese în formă de mase tuberculoase, ie numai de cît turtită de argilul schistos, care se vede că-i blăstemat de D-zeu să se afle totdeauna deasupra acelor interesante tubercule!

Toate celelalte minerale *Feldspatul*, *Mica*, *Talcul*, *Amfibolul*, *Pyroxenul*, *Granitul*, *Syenita*, *Serpentina*, *Trahitul*, *Calcarul*, *Gypsul*, *Sarea*.... adecă toate, sînt alpaigrotizate din Delafosse, aproape din buche în buche. Une locuri vedem și ce-và original, adecă fraze lăsate și altele mutute din loc, dar săriturile se pot urmări cu ușurință. Cîte-va lucruri mai frumoase făptuite de Dl. autoriu al plagiatului tot vom dà aice pe față.

În loc de „*le feldspath tenace* (ou Jade de Saussure)“ D-sa pune „*feldspathul tãlcos sau Jadul e compact, tenace . . .*“ *tenace-tãlcos*, dacã poftiți. Orî pe unde duhul mîndriei îl îndeamnă pe Dl. Ananescu să fie original, n'are nevoie de feliu. Ieată un exemplu: la *Caolin* nu se mulțamește să traducă cinstit pe Delafosse, care zice: „il provient le plus souvent de la decomposition d'une roche granitoide appelée *pegmatite*, formée de feldspath laminaire et de grains de quartz“ D-sa zice: „Acesta provine mai adesea din descompozițiunea unei roce granitoide numită *pegmatită*, și anume din **Alumină**“. Ce însamnă anume din *alumină*? D'apoi *pegmatita* îi *alumină*? Frumos de tot.

La fața 104 a pus în notă o bucată din text. Aice înțelegem și noi muncă. La fața 106 traduce *draps* prin *postavuri* în loc de *prostiri* orî *cerșafuri* și alte albituri ce se făceau din *amiant*....

Capitolul plagiat se întinde de la 97 până la 116.

Audax.

(va urma)

Serbătoare Țigănească.

(Anecdotă populară).

Un boeriū o dată pe-un țigan trimise
La un popă-anume și se'utrebe-ī zise
De-ī cu drept că iese vre-o serbătoare
Mare și cu cruce orī de-ī lucrătoare

De cuvînt țiganul a plecat s'a dus
Ca respuns s'aducă după cum i-a spus.
Iașul tot umblat'a și l'a colindat
(Căci prin Iași se vede lucrul s'a 'ntîmplat),
Până cînd la urmă tot a nimerit
După cum boierul i-a fost poruncit
Și-a ajuns la popă.—Popa Aftanasă,
Ce slujea la Dancul, s'a'ntîmplat a casă
Și i-a spus de-o dată vorbă răspicată:
Mîne-ī sărbătoare, iese zi legată;
Ieste Crisostomul, sfîntul cel vestit
Ioan gură de aur cum iese și numit;
Un ierarh și dascal.—Spune-ī c'am zis ieū
C'are slujbă mare și cu polieleu.

—Bine, a zis țiganul, bine c'am aflat,
Și'n napoi cu vestea iute s'a'nturvat,
Ieu Cucoane cum mi-ai spus
Drept la popa'ntins m'am dus.
Și-acum știți Cucoane veste
Sărbătoare mîne iese

Parnavel cel mititel
Și cu botul de oțel;
Înse ieu am mai aflat
Că nu iese slobod ci legat
Din pricină că iese prea reu
Și-ar fi-avînd și bălălău . . . . .

—Ho! Destul! La naiba! Ce? Ai innebunit?
Strigă-atunci boierul. Unde-ai auzit?

—Anaftima bătrînul, părintele mi-a spus.

Căci ieu, cum singur zis'ai, la dînsul m'am și dus.

—Anaftima-ī un popă?!!...

—Un popă, da, vezi bine,

Cu barbă cu potcapic, acum vorbi cu mine. . . .

—Auzi ce bazaconi?!. (Așcăpiet săracul!).

Biserica lui care-ī? . . .

Biserica la Dracul.

T. D. Speranță.

Lampă electrică de buzunariu.

La o ședință a Academiei de științe din Paris, Jammin scoase din buzunariul pardesiului o lampă foarte mică, care ardea liniștit și care luminează ceva mai mult decât o luminare ordinară. Se știe că bucățelele de cărbune din lampa lui Edison sînt puse într'un globușor de sticlă din care s'a scos aerul, aceste lampe arzînd produc foarte puțină căldură, așa că le putem pune cînd ard, pe praf de pușcă, fulmicoton, și alte materii cari se aprind la o căldură destul de mică și să nu se aprindă acestea.

Dar nu ie vorba de a avea o lampă mică a lui Edison, dar de o pilă foarte mică care se producă atîta electricitate în cît lampa arzînd să dea atîta lumină ca o luminare ordinară.

Pila de care ie vorba, care trebuie să fie foarte mică, așa ca să o putem pune în buzunariu ca un portofel (portefeuille) și în același timp să dea multă electricitate e **pila lui Skrivanow**.—Un element Skrivanow se compune din o placă de zinc și din chlorura de argint învălită în pergament (papier parcheminé) înplîntată în o soluțiune de oxid de potasiu (75 grame de KHO pentru 100 grame de apă), apoi totul e închis în o cutie de gutaperca.—Pila ast-feliu făcută e foarte ușoară, trage numai vre-o 100 de grame.—Cu 2 pile Skrivanow avem atîta electricitate în cît o lampă mică să aibă puterea unei lumînări, cu patru pile ca 2 lumînări.—După o oară de lucrare a pilei, schimbăm soluțiunea de oxid de potasiu, și după trei oare schimbăm chlorura de argint.

Cu 2 pile Skrivanow în buzunariul pardesiului ori surtucului, și cu un bold la legătoare care să fie lampă, avem destulă lumină pentru ca să putem ceti noaptea în trăsura un ziar, etc.—Din nenorocire chipul acesta de a avea lumină ține cam scump, dar pentru cel ce are parale și vroește a avea o ast-feliu de lumină nu-i nimic. Așa în cît putem zice avem lumina electrică în buzunariu.

(Journal des Débats 21 Fevrier 1884). *T. U.*

Fecioara de la Orleans.

Traducere din Schiller de D. Iacob Negruzzi și publicată în Convorbiri literare anul al XVII.

Cum că operele clasicilor streini trebuie să fie traduse în românește nu se încapă vorbă, dar traducerea firește că au de îndeplinit grele condiții. A îndeplinit aceste condiții lucrarea D-lui Iacob Negruzzi? După ideea noastră nu.

Faptul cel mai lovitoriu la cea d'întăiu citire iese că multe, foarte multe fraze au fost lăsate netraduse. Se poate oare ciunti ast-feliu un scriitoriu de valoarea lui Schiller? Negreșit că nu și pentru aceasta ne ajunge să aducem chiar ideile ce domnesc în „Convorbiri“. Nu de mult într'o critică iscălită cu „Nemo“ am văzut că Domniele-Lor privesc pe Schiller și pe alți clasici germani, ca lucruri sfinte. Asemănînd o traducere veche a unei poezii germane cu alta mai nouă din „Familia“ din Ungaria—au arătat cît de ridicul iese a înlocui imaginele autoriului prin altele închipuite de traducătoriu (care are altă treabă, nu aceasta), dar încă să lase cine-vă fraze sub cuvînt că-s grele la tradus ori că din fugă nu le putem viri în măsura versurilor—ni se pare de asemenea greșală.

D. Iacob Negruzzi, (despre al cărui talent și cunoștinți avem de alt-feliu bună idee și a căruia lucrare a fost atît de bine-făcătoare asupra literaturii românești cît și asupra unor cercetări științifice), nu se va miera dacă îi vom arăta un șir de greșeli în traducere. Spre mai bună lămurire voi pune în fața traducerei D-sale, traducerea lui *Regnier Ad membre de d'Institut.*

<i>Fröhliche Gemeinschaft</i> (Post).	<i>tovărășie blîndă</i>	<i>La joyeuse société</i>
<i>Denn rastlos fechtend fällt die Mannschaft aus.</i> (Act. I scena III).	Căci luptătorii scad din ce în ce mai mult	Sans cesse la garnison tait de vailantes sorties.

Aice nu se încapă îndoială că *ausfallen* a fost tradus reu prin *scad* în loc de *fac ieșiri, năvălesc, etc. fait de vaillantes sorties.*

<i>An unsern Mauern sank der edle Held.</i> (Act. I scena III-a).	Eroul căzut'a sus pe zidiuri	Le noble héros est tombé sous nos murs.
---	------------------------------	---

Altă cevă iese a muri sub ziduri, lingă ziduri, în urma unei ieșiri în potriva încunjurătorilor și alta a cădea sus pe zidiuri.

<i>Der Ritter sprengt soeben in den Hof</i> (Act. I scena a IV)	Chiar văd pe cavaleriă viind în goana mare, descalecă în curte	À l'instant même, le chevalier entre au galop dans la cour.
---	--	---

Sprengt in den Hof nu însemnă că sare de pe cal, ci numai că intră cu iuțală cu cal cu tot în curte.

<i>Lass'alle Fahren liber versenken, alle Brücken niederbrennen</i> (Act. I. sc IX).	Mai bine darmă, arde tot podul.	Fais plutôt submerger tous les bateaux, abattre et brûler tous les ponts.
--	---------------------------------	---

Altă ce-vă și mult mai energic fapt iese a îneca toate luntrile, etc. și a arde toate podurile de cit a arde ori a dărîmă tot podul, cum spune D. Negruzzi. Drept că versurile sînt șugubețe au făcut ast-feliu de renghiuri și altora.

<i>Gehorsam ist des Weibes Pflicht auf Erden, das harte Dulden ist ihr schweres Loos.</i> (Act I scena X).	Pe lume să asculte femeea e silită, a suferi si-a plînge ie nalta sa chemare	L'obéissance est le devoir de la femme sur la terre; endurer, se résigner est son pénible lot.
--	--	--

Se potrivește ideea lui Schiller care pune pe *Pflicht* (devoir, datorie) cu e silită a D-lui Negruzzi? Apoi *schweres* (pénible, grea) nalta?

<i>Stellt gute Wachen aus besetzt die Höhen</i> (Act II scena I a)	Puneși pîndari pe dealuri	Postez de bonnes gardes, occupez les hauteurs.
--	---------------------------	--

Le vorba de *pus pîndari* pe dealuri, ori de *ocupat militarește* dealurile?

Denn überdrüssig bin ich dieser Sonne. (Act II sc. VI).	Căci nu mă sînt de folos pe acest pămînt.	Car je suis las de voir le soleil.
---	---	------------------------------------

Prea slobodă traducere!

Was <i>zauerst</i> du und hemmst den Todesstreich (Act II sc. X)	Ce măi <i>prelung:ști</i> lovirea cea de moarte?	Pourquoi hésites tu? Pour quoi <i>retarder</i> le coup de la mort?
--	--	--

A *întirziea* (zaudern, retarder) nu prea se potrivește cu *prelungești*.

Ihre <i>Schaaren</i> streifen durch den Wald (Act V sc. II)	Vin adesa <i>pat:uli</i> prin pădure	Et leurs <i>bandes</i> font des courses dans....
---	--------------------------------------	--

Schaaren, baudes nu se potrivesc cu *patrulii*.

Den <i>Himmelstürmend</i> . hun derthändigen (Talbot) (Act I scena III).	Pe <i>viforosul</i> Talbot cealare o sută de brațe.	Ce Tablot, au cent bras, <i>qui donne l'assaut</i> au ciel.
--	---	---

Himmeletürmend însmnă negreșit *cel ce dă asalt ceriului, ce voiește a luă ceriul cu asalt* — dar *viforos* prea din cele afară nu se potrivește. *Sturm* însmnă și furtună, dar aicea ie vorba de a da asalt, ieste aluzie la Giganții cari s'au luptat cu Joiea și cu ceialalți zeii ai Olimpului.

Am cules cele măi bătătoare la ochi, acele asupra cărora nici nu se încape măcar vorbă dar cite altele nu-s! Pe urmă limba cite cuvinte franțuzite cuprinde! Număi de pildă dăm cite-vă: *destin, prosperitate, consacru, profanat, inocenți*, cari deși mai mult sau mai puțin întrate în limbă, puteau fi încunjurate într'o lucrare de valoare literară așa de mare ca traducerea D-lui Iacob Negruzzi. N'ași voi să creadă cine-vă că dînd pe față greșelele înșirate până aice—am avut de gînd să zic că traducerea în total ieste rea; din potrivă o găsim foarte bună, dar greșelele citate ne strică bucuria.

Note și Feliurimi.

* * *

La nota intitulată *Ignoranță clasică*, trimisă nouă și publicată în No. 13, pag. 513, am primit o observare de la un anonim din București, care ne spune că ce am apucat și noi pe calea „Apărătorului“, legindu-ne de oameni fără temei. D-sa ne spune că forma *Blandusia* iese tot așa de bună ca și *Bandusia* și că amîndouă se află în edițiile lui Horatiu; iar ca închiere ne sfătuiește să intitulăm mai bine *Ignoranța lui Classicus* de cît *ignoranta clasică*, notele noastre. Classicus va fi primit cartea de poștă, căci i-am trimis-o, dar până ce va dovedi iel că forma *Bandusia* iese singură corectă, noi ne mulțămim cu cele ce spune Quicherat în *Vocabulariul de nume geografice, mitologice și istorice*, pus după *Dicționarul lui latin francez*. 1875.

La pag. 24 găsim: „*Bandusia*, ae f. *Hor. Fontaine des Sabins*“. *Blandusia* nu se află. Decî ignoranța tot clasică rămîne, până la dovezi. Dacă niște editori neștiutori au pus *Blandusia* crezînd că iese vre-o derivare de la *blandus*, treaba lor, forma bună iese *Bandusia*.

* * *

Dl. F. L. de la București, str. Labirintului are drept să se mîere de ce se află în gramatica D-lui Virgolicî (celu puțin în ediția întâia) o explicaie pentru *illuc, illaec, illoc, illuc, illunc, illonc, illoc, illac, illaec* (n. plural) și alta pentru *istuc, istaec, istoc, istuc* și putea să puie și aice *istunc, istanc*. etc... Căci de ce, dacă din *illuc huc* a ieșit *illuc*, n'ar ieși din *istuc hic*, *istuc*. etc... sau din potrivă dacă se explică din *illuc+ce*, de ce nu și celealte din *iste+ce*? Rămîne să se apere D-l Virgolicî; dar cum singur a înțeles, Dl. F. L. greșește dacă își închipue că *illanc, illanc, illoc* nu s'ar putea explica și din *illum+ce, illam+ce, illo+ce*

ca și *hunc, hanc, hoc*; cum am spus la poșta redacției îndreptarea de la *DL. F. L.* a venit prea târziu. În nota din numărul trecut s'a pus din greșală *istic și illic* la nominativ, căci trebuia cu *i*.

* * *

Un drum de fier electric sistem nou. S'au făcut încercări de cūrind la Maidstone, în Angliea, cu un drum de fier electric născocit de *F. H. Dauchell* ingineriū din Londra și merit pentru scrisori și pachete poștale. Trenul poștal al *D-lui Dauchell* se mișcă pe o șină și iese ținut în echilibrul prin mijlocul altei șine așezată deasupra lui prin care merge electricitatea... Se zice că acest tren ar putea să facă 240 de kilometri pe ceas. (R. S. No. 6, 9 Fevr. 1884).

* * *

Asirienii și trecerea planetei Venus pe dinaintea soarelui. Observațiile făcute cu prilejul trecerilor de la 1874 și 1882 au dovedit, zice *S. I. Johnson* în *Astronomia*, că planeta poate fi văzută de oameni cu vederea ageră, fără vre un instrument. Pri'ntre tăblițele asiriene sfărmate, din cari s'au strîns numai bucățele și au fost descrise de *Sayce*, iese una pe care se spune ce-va despre acest fenomen astronomic. Iată ce se citește:

Planeta Venus . . . . .
trece de a curmezișul . . . . .
. . . . . soarelui . . . . .
de a curmezișul feței soarelui.

Trecerea de care-î vorba n'a putut să aibă loc pentru Babilonia, de cit înainte de veacul al șese-spre-zecelea înainte de *Hristos*; deci sînt mai mult de 3500 de ani de cînd ajunsese așa de departe știința astronomică la Asirieni, în cit se îngrijaū să observe trecerile planetei *Venus*! (R. S. No. 7. 16 F. 1884).

Poșta redacției D-lor, Dr. L., Beis, Levi Bg, etc. Loco.
Veți primi răspuns în No. viitorii.